

չատ ատենէն 'ի վեր ասոր բաղդին ու հարստութեանը վրայ կը նախանձի եղեր, բայց չէր կրցած իմանալ թէ ասոր այս հարստութիւնը ուսկից է, և թէ այն ամենով ինչ կ'ընէ. բանն աղէկ հասկընալու համար՝ անօթը տալու ատեն տակը ձիւթ քսեց, և իրաւընէ երբոր եղբայրը անօթը ետ դարձուց, տակը ոսկի մը կպած դտաւ: Ընօթն առած եղբօրը տունը վազեց ու հարցուց իրեն թէ ասով ինչ չափեցիր. ան ալ ըստ թէ ցորեն ու գարի չափեցի: Ըն ատեն ոսկին դուրս հանեց ու սպառնացաւ որ եթէ շիտակը չգուրցես՝ բանը տէրու թեան աղանջը կը հասցընեմ: Ինքն ալ ստիպուելով ամէն բան տեղն 'ի տեղը անոր պատմեց: Ըստ լսածին պէս հարուստը շուտով կառքն հեծաւ ու մէկէն լեռը վազեց ու հոն հասաւ չհասաւ սկսաւ բարձր ձայնով — Բացխփիկ լեռ, Բացխփիկ լեռ բացուէ, — կանչել. ան ալ բացուելով ներս մտաւ: Ս'էյմըն ալ ինչ կը նայիս, եղբայրը սուտ չէ ըսած. իրաւընէ՛ գիմացը գանձերը աւազի պէս փռուեր են. խեղճը շուարեցաւ մնաց, չէր գիտեր թէ որն առաջ առնու: Ս' երջապէս կրցածին չափ գոհարներով բեռնաւորեցաւ և ուզեց դուրս ելլել. բայց եկուր տես որ ուրախութենէն խելքը գլխէն գնացած ըլլալով՝ լերան անունը բոլորովին մոռցեր էր. — Երբուսիկ լեռ, Երբուսիկ լեռ բացուէ, — կը կանչէր, և որովհետեւ անունը այս չէր՝ լեռը ամենեւին չարժեցաւ: Ե' փութած, որչափ անունը միտք բերել կը նայէր, այնչափ գաղափարները կը խառնափնդորէին, բեռնաւորած հարստութիւնը ամենեւին իրեն օգուտ մը չըրին: Երեկոյեան դէմ լեռը բացուեցաւ ու աւազակները ներս մտան. — Ս' երջապէս զքեզ բռնեցինք, սկսան կանչել. ինչ. կարծես թէ մենք չիմացանք որ առաջ ալ մտեր ելեր ես. թէ որ ան ատեն չկրցանք զքեզ բռնել՝ հիմայ ձեռուրնիս ես: Ըն ալ դողդողալով կանչեց. — Ես չեի, ես չեի, եղբայրս էր: — Ս'վ մտիկ կ'ընէ. մէկէն զարկին սպաննեցին զինքը:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՊԼՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ս'ԵԾԺՈՓԱՆՂԻ ԺԻՐԱՆԱՊԵՐԸ:

ՅՈՎՍԷՓ Ս'ԵԾԺՈՓԱՆՂԻ ծնաւ 'ի Պոլոնիա 1774^{ին}, ազնուական տնէ: Ընջի կրթութիւնը առաւ նոյն քաղքին մէջ և Ս'էսփիկի գիտուն քարոզիչը գիտութեան ճամբուն մէջ զինքը առաջ տարաւ. ետքը ուրիշ բարեկիրթ դպրոցներ գնաց: Երբ բնակուեցաւ Երազու թիւնը, յիշողութեան յաջողականութիւնն ու սրութիւնը, ու անխոնջ ջանքը շատ կը զարմացնէին թէ իր վարժապետները և թէ իր ընկերները. այսպէս առ դպրոցներուս մէջ միշտ մրցանակներով պսակուեցաւ, և դուրս որ ելաւ նէ՛ արտաքոյ կարգի տաղանդի տէր սեպուեցաւ: Եւ իրաւընէ 15 տարուան եղած ատենը փիլիսոփայութիւնը սովորած էր և քանի մը օտար լեզուներ ալ մէկտեղ, որոնց մէջ՝ ատիններէնն ու Յունարէնը հիմնաբար գիտէր:

Շատ բարեպաշտ ըլլալուն եկեղեցական վիճակ ընտրեց, ու աստուածաբանական գիտութիւնները սորվելէն ետեւ՝ 1797^{ին} քահանայ ձեռնադրեցաւ: Ընկեց ետքը աստուածային պաշտամունք, տղոց կրթութիւնը և անոնց առջի խոստովանութիւնն ու սրբութե պատրաստութիւնը իրեն սիրելի զուարճութիւններն եղան, և այնպիսի եռանդեամբ կը կատարէր՝ որ մարդ կը զարմանայ թէ ինչպէս ատեն կ'եւեռնար ուսման ալ պարապելով՝ որ երբեք ձեռքէ չէր ձգեր: Ըն միայն սրբազան գիտութիւնները, այլ նաև փիլիսոփայութիւն, պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, բուսաբանութիւն, բանաստեղծութիւն, և ուրիշ ամէն տեսակ հմտութիւնները իր զարմանալի յիշողութեան մէջը բովանդակուած էին, և պէտք եղած ատենը ասոնց վրայօք շատ ընդարձակ ծանօթութիւններ կու տար: Ետքը

Յունաց ու Լատինացւոց երեւելի մատենագիրներուն տեղեակ էր, ու թէ հին և թէ նոր երեւելի մատենագրաց գրուածքը կարդացեր ու միտքը պահէր էր : Բնոնք բաւական էին զինքը երեւելի մարդկանց կարգը անցընելու . բայց զինքը մասնաւոր կերպով զարմանալի ընողը իրեն լեզուներու գիտութիւնն էր :

Բնչափ լեզու գիտէր ու կը խօսէր որ կրնար մէկը ըսել թէ ամէն ժամանակի ու աշխարհքիս ամէն ազգերու մարդն է . ահաւասիկ ասոնց ցանկը այբուբենի կարգաւ . Բլպանիացւոց , Բմարացւոց ու Բնկոլացւոց լեզուն , Բնգղիերէն , Բսորերէն , Բրաբերէն , Բրամացւոց լեզուն , Գաղղիերէն , Գերմաներէն , Գաղմատերէն , Գամուլի լեզուն , Գանեաց լեզուն , Եբրայեցերէն , Եբրայեցւոց ըբբունեաց լեզուն , Եթովպացւոց լեզուն , Օուիցերաց լեզուն , Թաթարերէն , Թալանտացւոց լեզուն , Խաւերէն , Լատիներէն , Լեհերէն , Լիդուաներէն , Լիւրիկեցւոց , Կեղտաց ու Կուրասացւոց լեզուները , Հայերէն գրաբառ ու աշխարհաբառ , Հնդկերէն , Հոլանտերէն , Գփտիերէն , Սալէզի լեզուն , Սալգաերէն , Սաճառերէն , Սողոլերէն , Յունարէն հին և նոր , Եթովպիացւոց լեզուն , Շուետերէն , Չիլի լեզուն , Չինուամաչիներէն , Պարսկերէն , Պուլղարերէն , Ռետերէն , Ռուսերէն , Սամարացւոց լեզուն , Սանսքրիտ , Սարտենիացւոց ու Սինկալացւոց , Սկովտերէն լեզուները , Սլոանեոլերէն , Սալաբերէն , Սրացերէն , Տաճկերէն , Փեկուաց լեզուն , Փորդուգէշերէն , Վաղալանացւոց լեզուն , Վաղգէարէն , Վրդերէն , մինչև Չինկեանէներու լեզուն ալ :

Տեսնուած է շատ անգամ որ այլ և այլ ազգէ մարդիկ չորս դին շարուած , ու Սեծծոֆանդին իւրաքանչիւրին իր լեզուովը պատասխան կու տար . ինչպէս մեզի ալ շատ անգամ ընտիր հայերէն կամ տաճկերէն՝ լաւ առողջանութեամբ :

Բնկարելի կ'երևնայ որ մարդ մը կարենայ այսչափ տարբեր լեզուներ գիտնալ , բայց աւելի զարմանալին այն է որ

ինքը հիմակուան լեզուաց շատին գաւառականներն ալ գիտէր իրենց հընչմունքովը , և այնպիսի բարակ կերպով որ օտարականի մը խօսելը լսելով անոր արտաբերութենէն կ'իմանար որ գաւառէ ըլլալը , ու ան գաւառին լեզուովը իրեն պատասխան կու տար :

Բնհաւատալի կ'ըլլային աս պատմութիւնները թէ որ հռովմա ու Պոլոնիա , և Տարածման հաւատոյ դպրոցին աշակերտները վկայ չըլլային , որոնց հետ ամէն օր իւրաքանչիւրոց լեզուովը կը խօսակցէր , ու ամէն ազգի գիտուններն ալ , որ զինքը տեսնալու գնացեր են , աս բանս կը վկայեն : Իւր անունը այնպէս հռչակուած էր որ հռովմայ հետաքրքրական բաներէն մէկը եղած էր , և ճամբորդ մը չէր ուզեր առանց զինքը տեսնալու ու հետը խօսելու թողուլ ու հեռանալ հռովմէն : Չախ երեւելի մաճառ աստեղաբաշխը լսեց իրեն անգղիերէն խօսիլը Սմիթ զօրապետին հետ , Սոլքոնսքի իշխանին հետ ալ Ռուսերէն ու Լեհերէն , և իրեն հետ ալ Սաւառերէն , Գերմաներէն , Սալաբերէն ու Բատրիացւոց բարբառով և սկսաւ կանչել , թէ “ Ես հռովմ եկայ երկնից վրայ հրաշալի բան մը տեսնելու համար , ու երկրիս վրայ պատահեցայ ” :

Ի որտ Պայրըն , որ կ'արհամարհէր դպրութիւնները , Սեծծոֆանդին վերայ խօսելով ըսաւ , թէ “ Լեզուաց հրէշ մ'է , Պրիարիոս մը հասանց Բանի , շարժուն բազմալեզու մը՝ որ պէտք էր Բաբելոնի աշտարակին ատենը ըլլալ հասարակաց թարգման ըլլալու համար , իրաւքնէ հրաշք մը , ու առանց մնապարծութեան : Փորձեցի զինքը ան լեզուաց մէջ որոնցմէ հազիւ հայհոյութիւն մը կամ անէծք մը գիտէի . ու զարմանք մեծ , որ ամէնն ալ իմ լեզուովս բացատրեց ինծի ” :

Երբոր ծիրանաւոր եղաւ՝ Տարածման հաւատոյ դպրոցին 43 աշակերտները իւրաքանչիւր իրենց լեզուովը զինքը պզտիկ գրուածքներով յարգեցին , ու ինքն ալ հանդիսիւ ներկայ եղողներուն Խաւերէն թարգմանելով՝ կը քա-

ջաւերէր առանձին առանձին աշակերտները իրենց լեզուովը :

Փրանկիսկոս Ա Մատթիոյ կայսրը 1819ին Պոլսնիա երթալով ուզեց Մեծ ծոֆանդին տեսնալ, ու իր պալատականներուն հետ որ կայսերութեան այլ և այլ ազգերէն էին, խօսեցընել տուաւ. Մեծ ծոֆանդին մէկէն ի հերէն, Մաւառերէն, Վերմաներէն, իւրիկեցւոց լեզուով պատասխանեց անոնց : Վիկոյալոս կայսրը իր հռոմ ճամբորդութեան տեսնելու ըսաւ որ Վիկոյալոսի մը պէս Սուսերէն կը խօսի : Հնդիկ իշխան մը շատ զարմացաւ երբոր տեսաւ թէ իրեն այնպէս քաջ թարգմանութիւն ըրաւ Վրիգոր Ժ. Զին առջև. () և մանցւոց դեսպանը, Ստորին նահանգաց թագուհին, Սուսաց կայսեր ժառանգը, մէկ խօսքով ամէն մարդ՝ որոնք իր կենդանութեան ատենը հռոմ գնացեր են, զարմացեր մնացեր են աս իրեն հրաշալի կարողութեանը վրայ. և գրեթէ ամէն ալ իրենց յիշատակագիրներուն վրայ քանի մը տող բան գրել տուած են իրենց ուզած լեզուովը, զոր սիրով կ'ընէր :

Իր գրատանը մէջէն 140 բառգիրք գտնուեցաւ որոնցմէ ոմանք դժուարագիւտ են, նոյնչափ ալ քերականութիւն որոնց վրայ իր ձեռքովը ծանօթութիւններ գրեր է : Բաց ասոնցմէ իրեն թըղթերուն մէջէն գտնուեցաւ Մեքսիկացւոց լեզուովը գրած հետաքրքրական ձեռագրի մը մեկնութիւնը, ամսոս որ անկատար է :

Վերենայ թէ մտքին մէջ բազմապատկան ոճ մը ունէր, ու ան ոճով կը սորվէր այլ և այլ լեզուներու քերականական կանոնները ու բառերը : Երբոր նոր լեզու մը սորվիլ ուզէր, ուրիշ լեզու մը կը փնտռէր որուն յատկութիւնները շատ նմանութիւն ունենան անոր հետ, ետքը ասոնց տարբերութիւնները յիշողութեանը մէջ կը տպաւորէր : Եւկեց էր այն բարակ ծանօթութիւնը մի և նոյն բառի այլ և այլ նշանակութեանը ու գործածութեանը նոյն լեզուին այլ և այլ դաւառականներուն մէջ : Իրաւ

այս ըսածս լեզու սորվելու համար իրեն բռնած ճամբան կը ցուցնէ, բայց ի վերայ այսր ամենայնի պէտք է խոստովանինք որ հրաշալի ուժ մը ունէր միտքը՝ Սամիսոնի բնական ուժին նման : Ենթանջ ուսման ետեւէ էր, բայց սովորականէ դուրս յարմարութիւն ու յիշողութիւն ունենալուն այսչափ առաջ գնաց : Սիրով կը վարուէր ամենուն հետ, մանաւանդ ստորիններուն ու աղքատաց հետ, որոնց վրայ ունեցած սէրն ու գութը իրեն անբաւ ողորմութիւններովը կը ցուցնէր :

Վիչ մ'ալ իրեն պատիւներուն վրայ խօսինք. բայց այսպիսի մարդու մը նայելով՝ պատիւները ոչ ինչ են : Պատուոյ նշանները, ճեմարանական պատուանունները, պաշտօնները աւելի իրմէ փառաւորուեցան՝ քանի թէ զինքը փառաւորեցին : Պոլսնիա (Յոյն ու Երբայեցի լեզուաց վարժապետութիւնն ունէր, ուսկից վար ինկաւ Վափոյէնին իշխանութեան ատենը՝ նոյն ատենուան պահանջուած երդմունքէն հրաժարելուն համար : Յովակիմ Վափոյի թագաւորը՝ Վափոյէնի իյնալէն ետքը նորէն իրեն դարձուց նոյն աթոռը ու Վիապօլսոյ տէրութեան նշանովը պատուեց զինքը : Եւ ատ անգամ համալսարանին Վափազա՝ եղաւ, և մատենադարանին գրապետ զոր իր ծախքովն ալ ճոխացուց :

Պիոս Է 1814ին Պոլսնիայէն անցնելու ատեն, երբոր հռոմ կը դառնար, հրաւիրեց զինքը որ հետը մէկտեղ գայ ու Տարածման հաւատոյ սուրբ ժողովքին քարտուղար ըլլայ. բայց ինքը յանձն չառաւ ու չուզեց թողուլ իր սիրելի հայրենիքը, դէմ դրաւ Վոնսալվի ծիրանաւորին կրկին ու կրկին հարկեցընող աղաչանացը. նոյնպէս Մատթիոյ կայսեր ու Վոսկանայի Մեծ դուքսին հրաւիրանացը : Եւ վերջինս սրբոյն Յովսէփայ պատուոյն խաչը իրեն խաւրեց. ետքը երբոր ծիրանաւոր եղաւ՝ նոյն պատուոյն մեծ խաչը խաւրեց :

Երբոր Վաթէլարի ծիրանաւորը,

որ ետքը Վրիգոր ԺԶ Պապն եղաւ, Տարածման Հաւատոյ սուրբ ժողովոյն նախագահն էր, զինքը սուրբ ժողովքի գործքերուն աշխատցնել տուաւ, ու իրեն իբրեւ փոխարէն մեծ գումար մը ստրկի խաւրեց. բայց ինքը հրաժարեցաւ ըսելով որ լաւ կ'ըլլայ նոյնը առաքելութեանց համար գործածել:

Երբոր իր հայրենի քաղքէն Հռոմ պատգամաւորներ գնացին՝ ինքն ալ անոնցմէ մէկն էր, և ան դիպուածին սըրբազան Վահանայապետին պալատան Ղաջնորդ անուանեցաւ ու առաքելական Վարդապետ:

1832^{ին} Հոկտեմբերի նորէն Հռոմ կանչուեցաւ և անկէց ետքը միշտ հոն մնաց Վահանայապետին հրամանացը հնազանդելով:

Եւ այն տարին սրբոյն Սարիամայ Սաճճիորէ ըսուած քահանայապետական եկեղեցւոյն կանոնիկոս եղաւ, ետքը առաջին տեսուչ Սատիկանու գրատանը ու սրբոյն Պետրոսի կանոնիկոս: Եւ զերիկոսաց դպրատան կառավարութիւնը՝ կանոնիկոսաց ժողովն իրեն յանձնեց, իր պաշտօնէն ու կանոնիկոսութենէն եկած եկամուտին մեծ մասը աս դպրատան վրայ ծախեց, ու իրեն ծախքովը շատ աշակերտներ կը պահէր հոն:

Եւ Զանաչողութիւն ունենալով՝ երեսն ձգած հին նկարներու մէջէն քանի մը երեւելի նկարներ գտաւ, որոնք հիմա նոյն գրատանը սրահներէն մէկը կը զարդարեն:

1838^{ին} Փետրուարի 12^{ին} Ժիրանաւորաց ժողովքին մէջ Պապը զինքը Ժիրանաւոր ըրաւ, և աս ժողովներուն խորհրդական անուանեցաւ. Տարածման Հաւատոյ, Վննութեան գրոց, Ուսմանց (որուն նախագահ եղաւ), Եպիսկոպոսաց քննութեան ու Զինու վերաբերեալ գործոց անդամ եղաւ: Սակայն Ժիրանաւորին մահուրէն ետքը սրբոյն Յակովբայ անկեղանոցին առաքելական այցելու եղաւ, ու սուրբ Փրբ.

կիչ ըսուած մեծ հիւանդանոցին հոգաբարձուաց ընկերութեանը նախագահ. նոյնպէս Երախայանոցին ալ նախագահ եղաւ, ուր որ իրեն դժուարագիւտ ծանօթութիւնները շատ օգտակար էին, և Ղեկտման վանքին ալ առաքելական այցելու:

Պոլոնիա քաղաքը, Ղէտիչինա ականք, Կալինիանոյ գիւղը՝ Լատիոնի մէջ, Կարմեղեան կրօնաւորաց ամէն կարգերը, Հիւրընկալուաց միաբանութիւնը և ուրիշ շատ վանքեր ու եղբայրութիւններ իրեն պաշտպանութեանը տակն էին:

Ղեկնայն յօժարութեամբ պատրաստ էր օտարազգիները խոստովանցնելու, ու շատ անգամ կ'ըսէր, որ աս սիրոյ գործքը կատարելու յոյսը զինքը այնպիսի դժուարին գիտութեան ետեւէ ըլլալու շարժեր էր: Եւ կենացը վերջի տարին յանձն առաւ Լեհաց նոր Ղուսաստանին խոստովանահայր ըլլալ:

Եւ յետոյ է յիշելը որ զինքը շատ ճեմարաններ անդամ գրեր էին, և իրենց մեծ պատիւ կը սեպէին զինքը իրենց անդամ ունենալը: Եւ ինքն թղթերուն մէջէն շատ ճեմարաններու վերայականներ գտնուեցան:

1848^{ին} փետրուար, մարտ, ապրիլ ամիսներուն ծանր հիւանդութիւն մը քաշեց, ուսկից որ չկրցաւ առողջանալ: Հռովմայ քաղաքական խռովութիւններուն պատճառաւ շատ տխրութիւն ունեցաւ, ու իր առողջութիւնը շատ փաստուեցաւ. իսկ Սրբազան Պապին Հռոմէն փախչիլը այնպէս իրեն ցաւ եղաւ որ շատ անգամ կ'ըսէր թէ ալ կենացը վախճանը հասած է: Եւ իրաւցրնէ 1849^{ին} փետրուարի վերջերը կշտացաւութենէ մը բռնուեցաւ որ մինչև մարտի 15 զինքը շատ տկարացուց. բոլոր հիւանդութեանը ժամանակ Ղստուծոյ կամայը միաբանելով համբուրութեամբ անցուց, և յատուկ սղոյններէն Յովսէփ բարեխօս կա'ննջեաց գրուն արդարոց և գնտենական հանդիստը վայելէ

(Համանակին սլարազան

1. Խո. Prelato domestico e Protonotario apostolico non partecipante.

ցին հանդիսաւոր թաղումն ընելու : Սարտի 16^ն իրիկուան դէմ, իբրեւ սակական մարդ մը սրբոյն Սնուիրիոսի եկեղեցին տարին , որ իրեն ծիրանաւորութեան տիտղոսն էր , և կտակովը իր գերեզմանը հոն էր որոշեր : Եւ պզտի եկեղեցւոյս մէջն է , ուր (Ս)աստոյի ոսկորները թաղուած են՝ հիմայ Սեծծո Փանդին անշուք գերեզմանն ալ :

ՀԱՆՈՍՈՒԹԻՒՆ

Ողիմպիական խաղերու վրայ :

Եւ ամենայն կարգադրութեանց մէջ , որ մասնաւոր կերպով պատճառեղան ազգութեան կապ մը տալու : Յոյն ժողովրդոյ , որոնք մէկմէկէ տարբեր էին բարքով և ծագմամբ և քաղաքական օրինօք , և բոլորովին հեռի յգիտացւոյ և հրէից աստուածաբանական միութե վայելչութենէն՝ գլխաւոր պատճառ պէտք է սեպել ան հանդիսաւոր տօները , որոնց պատճառաւ մէկտեղ կը ժողովուէին մասնաւոր որոշեալ ատեն մը բոլոր Յունաստանի բնակիչները : Հրնուց ՚ի վեր Յունաստանի մէջ ամէն քաղաք խաղեր կ'ընէր և անոնց սկիզբը շատերը աստուածներէն հաստատուած կը սեպէին : Եւ խաղերուն գլխաւորներն էին , Սեղփիսի Պիւթեան խաղերը , Եւսթեան խաղերը որ կ'ըլլար Եւրգոսի մէջ , Կորնթոսի Իսթմեան խաղերը , և ասոնցմէ ամենէն երեւելին Ողիմպիական խաղերը :

Եւ Ողիմպիական խաղերուն անունը Պինդարոս և երգիծաբանն Լուկիանոս Եւրամազդայ տրուած Ողիմպիական մականուանէն ելած կը սեպեն , իսկ աշխարհագիրն Ստրաբոն , և Վսենուփոն պատմագիրն Ողիմպիա տեղոյ մը անուանէ , որ Պիսացւոյ ձեռքն էր : Եւ խաղին սկիզբը Եւրամազդայ կ'ընծայուէր իրեն հսկայից վրայ ըրած յաղթութեանը յիշատակ . կամ Պեղոպսին և հերակլէսին , Պեղոպսին պատուոյն

համ ՚ի յիշատակ Եւգիան ստացած աւարներուն համար . բայց ճշմարիտը այս է որ այս խաղին սկիզբնաւորութիւնը ժամանակին մթութեանը մէջ կորսուած է : Եւս միայն յայտնի է որ Վրիստոսէ 884 տարի առաջ գրեթէ բոլորովին մոռցուած էին՝ երբոր Իփիտոս Լիգուրիոսի ժամանակակիցն , թերեւ յուսալով անով միաբանեցնել զատուած ցեղերը , նորոգեց դարձեալ այս խաղերը : Հարիւր ութ տարի վերջը առաջին անգամ սկսաւ յաղթողներուն անունը գրուիլ հասարակաց դիւանի մէջ , և սկսաւ ան ատեն նոր թուական մը՝ այսինքն մէկ Ողիմպիական խաղէն ինչուան մէկալ խաղը համրել , և կ'ըսուէր Ողիմպիական թուական , և աս կրկին սովորութիւնը տեւեց : Յունաց տերութեան վերջանալէն ետքն ալ :

Ողիմպիական խաղերը չորս տարին մէյմը կ'ըլլային , և հինգ օր կը տեւէին . առջի բերան մէկ հոգի մը միայն դատաւոր կը նստէր , վերջէն եղան երկու , տասուերկու , ութը , ինը և վերջապէս տասը ոստիկան , որչափ թուով որ յիշկան ըսուած ցեղեր կային , և ասոնք ունէին իրաւունք մէկ դատաւոր մը ընտրելու : Եւսնք քանի մը օգնականներով որ իրենց պէս կ'ընտրուէին , խաղերուն սկսելէն տասը ամիս առաջ , կը հոգային և կը կարգաւորէին խաղացողներուն հարկաւոր կրթութիւնները , և հանդիսին միջոցն իրենք հոգ կը տանէին պէտքեղած բարեկարգութեանց : Իրենք նաև զգեստնին մէկգի զրած դաւազան մը ձեռքերնին , կը դատէին խաղացողներուն քաջութիւնները և կ'ըրոշէին մրցանակները : (Ս)է որ իրենց դատաստանին մէջ վէճ մը ելլէր , Ողիմպիական սիւնհոդոսին կը ձգուէր դատը :

Եւսն Յոյն քաղաքացիք՝ թէ՛ գաղթական և թէ՛ տեղացի , թէ՛ հասարակ մարդ թէ՛ երեւելի , թէ՛ աղքատ թէ՛ հարուստ ամէնքն ալ կ'ընդունուէին աս խաղերուն հանդիսարանը : Բոտ Վսենուփոնի միայն մերժուած էին յայտնի